

Vergaderjaar 1987–1988, Nr. 64b

20068

Wijziging van de Wet op het basisonderwijs in verband met onder meer de vervanging van drie teldata door één teldatum en herinvoering van de oude Lager-onderwijswetprocedure met betrekking tot de instandhouding en opheffing van openbare scholen

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 2 december 1987

Inleiding

Het verheugt mij zeer dat de vaste Commissie voor Onderwijs binnen een korte tijd het voorlopig verslag heeft vastgesteld en dat het wetsvoorstel in het algemeen welwillend is ontvangen.

- De leden van de fractie van het C.D.A. hebben begrip voor de noodzaak van de maatregelen, zoals in dit wetsvoorstel vervat.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hebben met belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel en de discussie daarover in de Tweede Kamer. Zij kunnen zich met het voorstel tot invoering van één teldatum verenigen, zij het dat zij bij die standpuntbepaling vooronderstellen dat de motie-De Cloe (door de Tweede Kamer aanvaard) ook daadwerkelijk zal worden uitgevoerd. Zij zien een toezegging terzake dan ook met belangstelling tegemoet.

In verband met de uitvoering van de motie-De Cloe merk ik het volgende op.

Aangezien het hier in de regel onvrijwillige opheffingen zal betreffen – scholen die gedurende drie achtereenvolgende schooljaren niet aan de wettelijke norm hebben voldaan – zal per 1 augustus 1988 één jaar onheffing moeten worden gevraagd in het kader van het instandhoudingsbeleid.

Bij het verzoek tot instandhouding zal in die gevallen tegelijkertijd moeten worden gekeken naar het verzoek om de (meerjarige) fusieregeling voor twee jaar te mogen toepassen per 1 augustus 1989. Mede gelet op het vorenstaande ben ik voornemens met de motie-De Cloe als volgt uit te voeren:

1. Op 1 augustus 1988 dient een instandhoudingsbeleid te worden gevoerd. Daarover moet geen misverstand bestaan. Ook in de motie wordt daar terecht vanuitgegaan. Dat betekent dat de mogelijkheid van uitstel van fusie tot 1 augustus 1989 slechts betrekking kan hebben op individuele gevallen waarbij echte problemen dreigen.

2. Indien in de betreffende gevallen instandhouding van de school wordt toegestaan tot 1 augustus 1989 leidt dit automatisch tot aanspraak op de fusieregeling van twee jaren.

3. Om een gelijke behandeling van openbaar en bijzonder onderwijs te garanderen zal een beslissing over de bedoelde individuele gevallen worden meegenomen in het overleg met de provincies in maart 1988.

4. Ik ga er overigens van uit dat van deze mogelijkheid slechts een beperkt gebruik hoeft te worden gemaakt, gezien het stadium waarin bevoegde gezagsorganen nu reeds bezig zijn met de voorbereiding van noodzakelijke fusies per 1 augustus 1988.

De leden van de fractie van de V.V.D. hebben eveneens met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel en zij kunnen instemmen met zowel het onderdeel ten aanzien van de teldatum als met de beoogde harmonisering van de procedures ten aanzien van het instandhoudingsbeleid voor het openbaar en het bijzonder onderwijs.

Teldatum

De leden van de fractie van het C.D.A. vragen of groeischolen door de ene teldatum in plaats van de vroegere drie, niet in de problemen zullen komen en op welke wijze tegemoet kan worden gekomen aan de kosten in verband met kinderen die in de loop van het jaar – na 16 januari – zich als leerling aanmelden.

Met betrekking tot deze vraag merk ik op dat groeischolen – indien ze voldoen aan de criteria – in aanmerking komen voor aanvullende formatie in de loop van het schooljaar. Op dit moment is het zo – en dit zal ook bij de invoering van één teldatum zo blijven – dat vanaf het tijdstip waarop deze extra formatie tot aanstelling heeft geleid, deze de grondslag vormt voor alle gebouwgebonden en formatie-afhankelijke voorschotten in de sfeer van de materiële instandhouding. Voor het grootste deel van de vergoeding voor de materiële instandhouding wordt de groei dus op de voet gevolgd. Voor de programma's van eisen waarin een vergoeding per leerling is opgenomen, wordt nu ten behoeve van de bevoorschotting uitgegaan van de laatst bekende reguliere teldatum. Omdat ik wil voorkomen dat groeischolen door de invoering van één teldatum in een nadeliger positie komen, zal ik voor de leerlinggebonden vergoeding voor de materiële instandhouding na de invoering van één teldatum uitgaan van het aantal leerlingen op het laatst bekende moment dat aanvullende formatie is toegestaan.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. gaan uitvoerig in op de (zoveel mogelijk) gelijke behandeling van openbare en bijzondere scholen door de overheid.

Hoewel zij betreuren dat soms scholen met een lange historie moeten worden gesloten, hebben zij er begrip voor dat nu niet alle scholen beneden de wettelijke minimumnormen in stand kunnen blijven. Met de toetsing door gedeputeerde staten van gemeentelijke besluiten tot instandhouding kunnen zij zich verenigen. Zij hebben echter bedenkingen tegen de tijdens de behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer uitgesproken gedachte om de beslissingen van gedeputeerde staten eventueel via wettelijke maatregelen nader te regelen.

Verwijzend naar de discussie rond het verworpen amendement Hermes in de Tweede Kamer geven de betreffende leden van de fractie van de P.v.d.A. aan dat het ongewenst zou zijn de taak om te voorzien in voldoende openbaar onderwijs aan de gemeenten te onttrekken. Zij gaan daarbij uitvoerig in op enkele wethistorische gegevens. De betreffende leden van de fractie van de P.v.d.A. zien niet in dat deze regeling die een zeer lange traditie heeft, fundamenteel zou moeten worden herzien. Het wellicht tijdelijke probleem van de noodzaak van de opheffing van scholen vanwege het teruglopen van het totaal aantal leerlingen, mag er huns inziens niet toe leiden dat deze taak die op goede gronden al lang aan de lagere overheden is toevertrouwd vanwege de waan van de dag wordt gecentraliseerd.

Hieromtrent merk ik het volgende op.

In dit wetsvoorstel is de verantwoordelijkheid voor de toetsing van het criterium voldoende openbaar onderwijs door de gemeente en gedeputeerde staten onaangetast gebleven. Daarover kan geen misverstand bestaan.

De kern van de problematiek richt zich evenwel op het uitgangspunt dat in gelijke gevallen – afgezien van het criterium voldoende openbaar onderwijs – gestreefd moet worden naar een zoveel mogelijk gelijke behandeling tussen openbaar en bijzonder onderwijs.

Een uitgangspunt dat ook door de leden van de fractie van de P.v.d.A. wordt onderschreven.

In de aangehaalde discussie in de Tweede Kamer heb ik ook gewezen op de problematiek die ontstaat indien de rijksoverheid en de provincies uiteenlopende (geobjectiveerde) criteria hanteren en er om die reden ongelijkheid in behandeling ontstaat tussen openbaar en bijzonder onderwijs en eventueel tussen provincies onderling.

Ik heb hierop gereageerd door te stellen dat het geen wet van Meden en Perzen is dat provincies en gemeenten de taak hebben om te toetsen of er sprake is van voldoende gelegenheid tot het volgen van openbaar onderwijs. Ik ben er overigens geen voorstander van om die taak naar de rijksoverheid toe te trekken. De thans voorgestelde wetswijziging beoogt dan ook herstel van de situatie zoals die bestond onder de vigeur van de Lager-onderwijswet 1920. Een stap verder – als deze maatregel niet zou leiden tot de beoogde gelijke behandeling van openbaar en bijzonder onderwijs, de grondwettelijke positie van het openbaar onderwijs daargelaten – is het vastleggen van procedures en criteria in een algemene maatregel van bestuur. Op zichzelf is een dergelijke constructie naar mijn opvatting in lijn met de gedachten die in verband met deregulering – het formuleren van criteria die bij de besluitvorming worden gehanteerd – en vermindering van werkzaamheden bij het ministerie worden ontwikkeld. Over de inhoud van een algemene maatregel van bestuur of over het opnemen van criteria in de wet heb ik nog geen concrete gedachten gevormd. Een en ander zal in belangrijke mate afhangen van de vraag hoe het instandhoudingsbeleid in het voorjaar 1988 zich in feite zal voltrekken.

Als zelfs onverhoopt een dergelijke aanpak een verder uiteengroeien van openbaar en bijzonder onderwijs op het punt van instandhouding van scholen beneden de wettelijke instandhoudingsnorm niet kan verhouden, dan zou er een situatie kunnen ontstaan waarin tot de conclusie moet worden gekomen dat de rijksoverheid – die immers ook budgettaire verantwoordelijkheid draagt voor het openbaar onderwijs – zelf zou moeten toetsen of er voldoende gelegenheid is voor het volgen van openbaar onderwijs. Ik heb dat echter slechts als een waarschuwend geluid laten horen, niet meer en niet minder dan dat.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. willen graag vernemen in hoeveel gevallen de minister contrair is gegaan over een uitspraak van de Kroon in beroep tegen een besluit van gedeputeerde staten terzake sinds de invoering van de Lager-onderwijswet 1920.

Voorzover bekend is er één geval (Kb van 4 juni 1971, Stb. 413, NJ 1971, nr. 240) geweest waarin de minister ten aanzien van instandhouding van openbare scholen contrair is gegaan bij een Kroonuitspraak. Bij dit Koninklijk besluit werd het beroep tegen een besluit van gedeputeerde staten waarbij goedkeuring was verleend aan een gemeenteraadsbesluit tot opheffing van een openbare school, ongegrond verklaard.

De leden van de fractie van het C.D.A. vragen of het wel van wijs beleid getuigt om de toetsing van opheffing of instandhouding van openbare (te kleine) scholen geheel aan gedeputeerde staten over te laten.

Zij vragen zich af of in verschillende provincies andere maatstaven kunnen gaan gelden. Zij vragen verder of ik bereid ben bij algemene maatregel van bestuur nadere regels te geven die ook gedeputeerde staten in acht moeten nemen, en dan dezelfde criteria aan te leggen bij de instandhouding van bijzondere (te kleine) scholen.

In antwoord op de vragen van de leden van de fractie van het C.D.A. wil ik erop wijzen, dat in het algemeen gedeputeerde staten op verantwoorde wijze deze toetsing verrichten. Ook voor het instandhoudingsbeleid in 1988 ga ik daarvan uit.

Het is een opgave voor de provincies om ervoor te zorgen dat er zoveel mogelijk een gelijke rechtsbedeling is.

Voor mijn standpunt ten aanzien van het opnemen van criteria in een algemene maatregel van bestuur verwijs ik naar hetgeen ik over de motie Hermes heb gezegd.

Ik heb daar opgemerkt dat er op zichzelf veel voor te zeggen is een en ander in een algemene maatregel van bestuur op te nemen. Het scheppen van een wettelijke basis hiervoor in de Wet op het basisonderwijs zou daarvoor kunnen worden overwogen.

De leden van de fractie van de V.V.D. vragen of het overleg met de provincies over hun bereidheid om te werken met de instandhoudingscriteria die door mij zijn geformuleerd, thans is afgerond en zo ja, met welk resultaat. In de gemengde commissie instandhoudingsbeleid heeft de vertegenwoordiger van het IPO medegedeeld, dat acht provincies de door mij geformuleerde instandhoudingscriteria in eerste instantie als uitgangspunt van beleid zullen nemen. De overige provincies zullen direct de door het IPO geformuleerde criteria volgen. Overigens is het resultaat van het laatste IPO-overleg mij nog niet schriftelijk medegedeeld.

De Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen,
N. J. Ginjaar-Maas